

P A T R O N A T
D'ESTUDIS HISTÒRICS
D'OLOT I COMARCA

(Annals 1992 - 1993)

pp. 237 - 244

*De les
macrodefinicions
a les
microconsideracions.
Una hipòtesi de futur
per a la demografia de
la Garrotxa*

Jesús M. Gutiérrez

L'ús d'algunes de les tècniques auxiliars de l'estudi geogràfic (estadística, anàlisi matemàtica comparada, etc.) pot conduir sovint a algun parany capaç de disfressar la realitat que es proposa definir. En demografia un dels perills més freqüent consisteix a transportar mecànicament els grans principis de l'anàlisi de població a una realitat immediata, molt condicionada per les variants pròpies i que, en molts casos, no respon als criteris exactes i absoluts amb què es plantegen aquells postulats generals. Això passa, per exemple, en els estudis que atenent més a la seva preocupació per comprovar l'exactitud de la norma aplicada, no confirmen les característiques de l'objecte-subjecte estudiat. És a dir, el clàssic mecanicisme universalitzador que satisfà només les consciències més uniformitzadores. Aplicat aquest model a la Garrotxa confirmaria que està situada en el conjunt de comarques o demarcacions demogràfiques d'equilibri, amb pèrdues i guanys poc significatius de població. Això és el que podem considerar una macrodefinició: partint del model universal, situar mecànicament els paràmetres en una realitat més petita, de dimensions limitades, "micro".

Es fa necessari afirmar, però, que la crítica a aquesta metodologia no ens ha de predisposar a adoptar una pràctica més "localista", o sia, aquella que parteix de models tan petits que no possibilita, per la mateixa insuficiència del model proposat, la connexió amb d'altres models, la relació interna dels quals permetria d'extreure conclusions més generals. Aquest

(**De les macrodefinicions a les microconsideracions.
Una hipòtesi de futur per a la demografia de la Garrotxa**)

procediment aplicat a la Garrotxa ens situaria davant les diferents evolucions demogràfiques de municipis o àrees individuals i particulars, com si això pogués fer-se aïlladament, a part de la resta de la dinàmica comarcal o, fins i tot, intercomarcal. Aquest localisme priva l'estudi de referències globals i tampoc no soluciona el principal problema de comprensió de l'anàlisi demogràfica: per què la població de la Garrotxa és, en nombre, distribució, estructura i ordenació, com és?

És important, doncs, escollir i atendre correctament la metodologia que s'ha d'emprar per estudiar la situació demogràfica, i més quan la realitat garrotxina va adquirint unes característiques molt concretes, diagnosticades ja en el **Pla Comarcal de Muntanya** el setembre del 1988. Aquests estudis són els que han de permetre de preveure el futur i, en el cas que es consideri necessari, d'articular les alternatives per poder evitar algunes de les deficiències amb què, si no canviem, ens trobarem. D'una forma especial ha de possibilitar l'establiment de les relacions de múltiples dependències entre aspectes que, aparentment, no tenen una comunicació directa, però les causes dels quals, per contra, quan s'aïllen apareixen directament connectades.

Així, la **macrocefàlia** olotina respecte a la comarca, o el que és el mateix, el procés de concentració poblacional i de serveis a Olot, que comporta un 60% de la població comarcal i arriba al 75-80% si es considera amb la seva àrea més directa, pot ser analitzada de dues formes com a mínim:

A. **negativament:** Olot és una gran càrrega per a la resta de la comarca, que veu hipotecat el seu desenvolupament davant del ferotge centralisme olotí. En aquest cas és evident que l'existència d'una sola ciutat a la comarca no facilita el seu creixement harmònic, alhora que impedeix la redistribució dels efectius i les rendes comarcals d'una manera més equitativa:

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ D'ALGUNS MUNICIPIS DE LA GARROTXA ELS ANYS 1900, 1940, 1981 i 1991

	1900	1940	1981	1991
Besalú	1258	1245	2087	2098
Olot	8334	14918	24892	26713
Les Planes	1540	1703	1849	1803
Les Preses	990	1178	1393	1300
St. Feliu P.	1627	1566	1133	1087
St. Joan F.	2201	2283	2917	2821
Santa Pau	2066	2025	1263	1391
Vall de Bas	4188	4045	2606	2531

B. positivament: comparant Olot amb l'efecte Barcelona respecte a Catalunya podem comprovar que l'existència d'una gran ciutat dona dinamisme social, econòmic i cultural a una àmplia zona, que surt beneficiada de la irradiació d'aquesta influència. Es pot veure, doncs, que qualsevol d'aquests arguments pot ser mantingut amb raons ben diverses.

RELACIÓ D'EMPRESES EN ALGUNS MUNICIPIS. 1987

Núm. treballadors	25 a 49	50 a 199	200 o més	% total
Besalú	3	2	-	4,8
Olot	41	27	2	68,0
Les Planes	1	2	-	2,9
Les Preses	1	2	-	2,9
St. Joan F.	1	5	1	6,8
Santa Pau	1	-	-	0,9
Vall de Bianya	1	2	-	2,9

(**De les macrodefinicions a les microconsideracions.
Una hipòtesi de futur per a la demografia de la Garrotxa**)

Hi ha altres aspectes, com el **despoblament** de les àrees de l'**Alta Garrotxa** i/o l'**envelliment** progressiu de la seva població, que són deguts, fonamentalment, als baixíssims índexs de creixement natural, fins i tot de tendència negativa, d'aquestes zones més deprimides, i al fet que aquests llocs han quedat, en un període d'algunes dècades, absolutament abandonats. També la Història ens ensenya a interpretar la importància tan significativa dels canvis experimentats els darrers 200 anys de la nostra comarca. Així, el Cens de Floridablanca, un dels màxims responsables del govern de l'Estat els darrers anys del segle XVIII, estableix que Olot era la cinquena ciutat de Catalunya en nombre d'habitants. L'evolució posterior és prou il·lustrativa:

**RELACIÓ DEL NOMBRE D'HABITANTS D'ALGUNES
CIUTATS CATALANES**

ANY	1787	1887	1991
Barcelona	119.927	272.481	1.623.542
Reus	14.454	28.084	86.864
Mataró	9.947	18.425	101.501
Vic	9.193	12.478 ⁽¹⁾	28.289
Olot	9.146	8.158	26.624
Girona	8.014	15.497	64.968

(1) correspon a l'any 1877

En aquest punt cal fer referència a la relació dels nuclis d'habitació humana amb els mínims serveis i comunicacions imprescindibles. La Garrotxa és, encara en aquests moments, una de les comarques catalanes amb pitjor sistema de comunicacions. Sembla que l'administració ha comprès que si es vol evitar la degradació i l'abandonament totals de les zones interiors cal invertir-hi, i el pla director d'inversions en infraestructures atén la Garrotxa per millorar les carreteres que l'uneixen amb les comarques veïnes. Però no és aquesta una nova demostració del centralisme olotí?: amb aquest

nou esquema radial tot el sistema de carreteres conflueix a Olot, tal com succeeix, a una escala major, a Madrid, Barcelona o qualsevol altra gran ciutat. S'evitarà, doncs, el despoblament rural? Un sentit estrictament pragmàtic de la prudència ens fa pensar que no. Així, doncs, quina és la solució a aquest problema? No és fàcil saber-la. El que sí és evident és que cal millorar les comunicacions si es pensa en una comarca viva i no en una mena de reserva d'indis. Cal actuar amb ajuts econòmics i amb atencions directes als habitants d'aquestes zones per tal que mantinguin les seves activitats, alhora que s'ha d'incentivar la creació de noves activitats relacionades amb la muntanya mitjana, que, per una banda, evitin la sagnia actual i, per l'altra, permetin la instal·lació de nous potencials demogràfics que són, al mateix temps, futur per a aquestes àrees. Futur no només poblacional sinó també econòmic, social i, el que és més important, d'arrelament generacional. Aquesta política de "protecció o subvenció" i/o potenciació vital de les zones deprimides és del tot imprescindible a la nostra comarca, i absolutament urgent si no volem viure en una mena de CIUTAT-COMARCA, una mena de ciutat nord-americana situada enmig d'un gran desert poblacional.

ESTIMACIÓ DE DIFERÈNCIES DE DENSITATS MUNICIPALS

Nombre de municipis a la Garrotxa:	21
Densitat població:	54,24 hab/km ²
Municipis amb una densitat superior a la mitjana:	7
Municipis amb menys de la meitat de la mitjana comarcal: ...	11

D'una forma paral·lela, els altres aspectes del diagnòstic del **Pla Comarcal de Muntanya** estan íntimament relacionats amb els que acabem de tractar: la progressiva disminució dels nuclis de població dispersa, o sia, l'abandonament de les unitats d'explotació agro-ramadera, incapaces de competir amb les modernes explotacions, més properes als grans mercats i, especialment, a les vies de comunicació; i la reducció de la grandària dels

(De les macrodefinicions a les microconsideracions.
Una hipòtesi de futur per a la demografia de la Garrotxa)

nuclis familiars com a conseqüència, entre d'altres aspectes, de la presa de consciència de les dificultats econòmiques del medi rural, contrastades amb la "brillantor" de l'entorn urbà.

És evident, doncs, que ens trobem en una perillosa dinàmica de **fagocitació comarcal per part de la seva capital**. La previsió demogràfica de la Garrotxa comporta una doble realitat: si bé la població absoluta no disminuirà durant els propers 20 anys, només Olot augmentarà el seu nombre d'habitants. Mentrestant la comarca tendeix a inclinar-se en una profunda depressió, de la qual molt difícilment podrà sortir sense ajuts de reequilibrament. En aquest sentit els estudis elaborats a instància de la Direcció General de Política Territorial l'any 1984, estableixen unes previsions per a l'any 2000 segons les quals la Garrotxa oscil·laria entre els 48.000 i els 46.700 habitants, amb un ritme de creixement inapreciable i, en qualsevol cas, degut únicament a l'augment poblacional de la ciutat d'Olot.

De les macrodefinicions que s'accontenten amb un diagnòstic mecànic, tant per a allò absolut com per a allò localista, hem hagut de baixar a les microconsideracions, més properes a la realitat i que obriran els parèntesis d'estudis que atendran globalment la comarca i que permetran de conèixer, amb un horitzó suficientment gran, la seva realitat demogràfica. També seran l'eina bàsica per a la planificació i l'actuació posteriors. Tot això amb la perspectiva d'una voluntat de millora que potenciï i equilibri els creixements. D'aquesta manera la **demografia**, com altres tècniques d'anàlisi social, s'ha convertit en una peça fonamental de l'actuació política. Una part important del futur de tots nosaltres, i de les generacions venidores de la nostra comarca, depèn de la correcta diagnosi i execució d'aquesta planificació.